

שינן עב-שורש Taraxacum cyprium עשבוני רב שנתי

הנפוץ באזור הים תיכוני (נובמבר 2019)

כתבה: ערגה אלוני

שינן עב-שורש (מורכבים) הוא עשב ר"ש הנפוץ בארץ באזורים ים תיכוניים. בקרקע יש לצמח שורש ארוך חום שחור, גלילי ומעובה שאוגר מזון. בתוכו מצויה רקמה המייצרת מיץ חלבי. בתקופה בה יש לצמח עלים נאגרים בשורש חומרי תשמורת כדי לאפשר לניצן להתעורר מתרדמתו ולהתפתח במהירות בתחילת הסתיו.

העלים ערוכים בשושנת בת מספר דורי עלים השרועים רדיאלית על הקרקע. העלה מוארך וחלק, מחולק מנוצה לאונות משולשות בגודל דומה.

מימין תפרחת מורכבת עם פרחים לשוניים. משמאל צמח נושא עלים תפרחת ופירות. תמונות מייק לבנה באדיבות "צמח השדה" ©

להגדלה לחץ על התמונה

התפרחת קרקפת שקוטרה כ-2 ס"מ, גובהה 5-20 ס"מ, נישאת בראש גבעול חלול חסר עלים. לכל תפרחת גבעול נפרד. מעטפת הקרקפת רעופה בדורים אחדים. דורים חיצוניים קצרים מהפנימיים, שוליהם קרומיים לבנים, המצעית חשופה. הפרחים לשוניים צהובים בעלי כותרת מאוחה בראשה 4-5 שיניים. הפרח דו מיני. אבקנים 5 מאוחים לצינור הכותרת. עמוד העלי גבוה מסתיים בשתי צלקות ארוכות. השחלה תחתית בנויה מ2 עלי שחלה וביצית אחת.

במשך היום בשמש הפרחים הלשוניים מתפשקים. לקראת ערב הם מתכנסים יחד למרכז.

האבקה הפרחים נעשית ביום ע"י חרקים. עם ההפריה מתפתח פרי שהוא זרעון בעל ציצית. הזרעונים בעלי 4 מקצועות קווי אורך וזיזים בחלקם העליון. בראש הזרעון מקור דק המפתח בראשו ציצת שער. השערות פשוטות ולא מסועפות צבען לבן. עם הבשלת הזרעון הציצית מתפשקת לצורה כדורית ועפה באמצעות משבי הרוח כשהזרעון הכבד נישא תלוי. עם נחיתתו, באותם מקומות בהם ימצאו תנאי נביטה אופטימליים, יצמח צמח חדש. המיוחד בפרחי **השינן** שלא כל הפרחים עוברים האבקה והפרייה למרות זאת מתפתח זרעון. התופעה קרויה אפומיקסיס (Apomixis) ומתאפשרת הודות לתא בשק העובר או מחוצה לו המתפתח לעובר דיפלואידי. ריבוי זה אינו מיני והצאצאים הנוצרים דומים להורה. על כן נוצרו בסוג צורות רבות. (נמצא שמינים בסוג מייצרים אוכלוסיות מקומיות שאחדות הן אנדמיות. באיים הבריטיים מוכרים כ-40 מופעים כאלה)

בית הגידול של **שינן עב שורש** הוא באזור הים תיכוני על קרקעות יבשות גירניות או על חוואר. מצוי בצדי דרכים ובגומות בסלע. נפוץ בעיקר באזור ההרים בגליל העליון והתחתון, בכרמל בשומרון והרי יהודה ובמדבר יהודה.

בסוג שינן 60 מינים, בארץ שני מינים: בחרמון גדל **שינן סורי**. יש המכלילים מין זה ב**שינן עב שורש** שנוצר מהצורות הרבות שהתאפשרו בגלל יכולת רבייתו גם בדרך לא מינית.

תפוצת נוסאת פירות. הפרי זרעון בעל ציצית. תמונה מייק לבנה באדיבות "צמח השדה" © משמאל שינן סורי. תמונה ערגה אלוני ©

להגדלה לחץ על התמונה.

מינים בסוג **שינן** מוכרים כצמחי מרפא בעיקר **שינן רפואי** (*Taraxacum officinale*) הנפוץ ביותר באירופה ותכולת החומרים שבו מוכרת. **שינן עב שורש** שהוא קרוב ל**שינן הרפואי**, מוכר בארץ כצמח מאכל וכצמח מרפא, אך לא נמצאו מחקרים המבססים את

הידע על תכולת החומרים שבו. עלים ושורשים נאכלים טריים או מבושלים. עלים טריים נאכלים ירוקים בסלט והם מוסיפים לו מרירות. עלים מבושלים נאכלים מבושלים או חלוטים. השורש מיובש ונטחן משמש להכנת משקה כהה דמוי קפה.

ברפואה העממית יש לצמח מספר שימושים: מישרה מחליטת עלים הוא תרופה לתחלואים בעור, הוא ניתן כתרופה נגד אנמיה, מערכת העיכול, מחלות כבד, כליות, כיס מרה, ריאות, סוכרת, מחלות נשים. מין ועיניים.

ספרות:

זהרי מ 1978 כל עולם הצמחים. עם עובד. עמ' 571.

נטורופדיה - אנציקלופדיה לרפואה טבעית naturopedia.com

פינברון-דותן נ ודנין א 1991 המגדיר לצמחי-בר בארץ-ישראל. כנה. ירושלים.

קריספיל נ 1985 צמחי מרפא, מדריך שדה לצמחי המרפא של א"י. הוצאת דפוס המקור.

שמידע א 2005 צמחי ישראל, המדריך השלם לצמחים ופרחים בא"י. הוצאת מפה.

Flora of cyprus : www.flora-of-cyprus.eu

Zohary M 1966 Flora Palaestina. The Israel Academy of Sciences and humanities Jerusalem

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

לציטוט: אלוני ע 2019 שינן עב-שורש *Taraxacum cyprum* עשבוני רב שנתי הנפוץ באזור הים תיכוני, פורחי החודש, כתב-עת "כלנית" מספר 6.

<https://www.kalanit.org.il> שינן-עב-שורש-taraxacum-cyprium-עשבוני-רב-שנתי-הנ

פּוץ-בא